

6

розділ

МІЖКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ

*Як безпосереднє
пізнання інших людей
змінює наші уявлення про них*

Стереотип – стійкий і спрощений образ чи уявлення про явище, подію, людину чи соціальну групу. Крайнім проявом стереотипного мислення є переконання, що світогляд і поведінка членів певної соціальної / етнічної / культурної групи є однаковими і спільними для всіх. Відтак важливим завданням полікультурного виховання є навчити дітей критично аналізувати свої та чужі переконання, а також бути терпимими до точки зору «іншого».

Стереотипи поділяються на: позитивні, негативні та нейтральні. Ознакою перших є те, що позитивні риси одного чи декількох представників національної / етнічної / культурної / релігійної спільноти перебільшуються і переносяться на всю спільноту. Цей тип стереотипів найчастіше використовують для характеристики групи, до якої належить індивід. Суть негативної стереотипізації полягає у тому, що негативні риси одного чи декількох представників національної / етнічної / культурної / релігійної групи переносяться на всю групу. Нейтральні стереотипи, у свою чергу, ґрунтуються на нейтральному (ані негативному, ані позитивному) враженні про різні категорії людей.

Стереотипне мислення часто призводить до спрощення і викривлення реального стану речей. Наприклад, група, оцінка якої ґрунтується на стереотипах, здається незнайомою та небезпечною (вони не такі, як ми); люди поділяються на «чужих» і «своїх». Негативні переконання стосовно іншої спільноти сприяють ігноруванню власних індивідуальних / групових недоліків; люди зауважують тільки те, що підходить під стереотип, і відкидають інформацію, котра йому суперечить.

Слід зазначити, що стереотипи не завжди є помилковими. Декотрі з них відображають елементи дійсності, котрі, однак, досить часто перебільшуються в негативному чи позитивному ключі. Подібні судження та оцінки є результатом того, що люди вважають свій спосіб життя, свою культуру найкращими, а свої цінності – універсальними. Інші культури здаються екзотичними, не викликають поваги, не сприймаються як рівноцінні. У таких випадках стереотипи можуть призводити до дискримінації і часто слугують виправданням упереджень.

№	Назва вправи	Форми реалізації			Вікова група			Типи полікультурної компетентності				Пріоритетн. виховний потенціал		
		Уроки	Позакл. захід	Виховна година	Молодша	Середня	Старша	Міжетнічна	Міжрелігійна	Міжрегіональна	Стратифікаційна	Пізнавальний	Ціннісний	Діяльнісний
SP.01	Жива бібліотека Що ми знаємо про людей, які нас оточують.		••	•	•	••	••	••	••	○	••	••	••	••
SP.02	Міжкультурні шлюби. Міжкультурні сім'ї Чи може бути щасливим шлюб із представником іншої культури.	•	•	••		•	••	••	•	○		•	••	•
SP.03	Біла ворона Чи легко бути іншим.	•		••	••	••	•	•	•		•	•	••	•
SP.04	Доповни речення Чи вірними є наші перші уявлення про ту чи іншу культуру.		•	••	•	••	••	••	•			•	••	•
SP.05	Сходінки взаємин Що має бути основою соціальної взаємодії громадян.		••	•		•	••	•	•		•	•	••	
SP.06	«Здаю помешкання» Якими є причини упередженого ставлення до інших людей.	•		••		•	••	••	•	••	•		••	•
SP.07	Міжкультурні конфлікти Чому виникають міжкультурні конфлікти, і як їх розв'язують.	••		•		•	••	••	••	••		•	••	
SP.08	Толерантність та стереотипи Чи є толерантність передумовою подолання стереотипів.	••		•		•	••	•	•	•	•	••	•	

Розділ 6. МІЖКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ

№	Назва вправи	Форми реалізації			Вікова група			Типи полікультурної компетентності				Пріоритетн. виховний потенціал		
		Уроки	Позакл. захід	Виховна година	Молодша	Середня	Старша	Міжетнічна	Міжрелігійна	Міжрегіональна	Стратифікаційна	Пізнавальний	Ціннісний	Діяльнісний
SP.09	Мій вибір Чи є люди насправді такими, якими ми їх собі уявляємо.	•		••		•	••	••	••		••	•	••	•
SP.10	Мандрівний народ – роми Як історія і традиційний кочовий спосіб життя ромів вплинули на їхню інтеграцію в сучасне українське суспільство.	••	•			•	••	••		○	•	••	•	•
SP.11	Малюємо «толерантність» Що означає бути толерантним.	•		••	•	••	•	•	•		•	•	••	•

ЖИВА БІБЛІОТЕКА

SP.01

Що ми знаємо про людей, які нас оточують

ВИХОВНА МЕТА: через живе спілкування змінити ставлення до осіб, які відрізняються від більшості: люди, котрі живуть закритими групами, прихильники непопулярних ідей, представники нетрадиційної орієнтації тощо.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ: позакласний захід, виховна година.

ТРИВАЛІСТЬ: до 30 хв. тривалість одного діалогу (спілкування з однією «живою книгою»).

КЛЮЧОВІ СЛОВА: «жива бібліотека», «словник», «жива книга».

В основі «живої бібліотеки» лежить ідея, що треба дати шанс зустрітися тим людям, які в звичайному житті не мають нагоди поспілкуватися. Цей підхід підвищує взаєморозуміння, а також допомагає подолати стереотипи та упередження стосовно тих чи інших індивідів, поширені в суспільстві.

«Жива бібліотека» працює так само, як звичайна: учні приходять, заповнюють читацький формуляр, вибирають книгу і читають її певний час. Потім повертають книгу до бібліотеки і, якщо хочуть, беруть іншу. Різниця тільки в тому, що книги «живої бібліотеки» – живі люди, а читання – розмови.

Дійові особи «живої бібліотеки»:

Бібліотекарі – організатори «живої бібліотеки» (Старший бібліотекар, Помічники бібліотекаря, Словники та волонтери).

Старший Бібліотекар представляє «живу бібліотеку» та сприяє процесу її функціонування.

Помічник Бібліотекаря відповідає за організаційні питання під час заходу.

Словник – людина, яка володіє іноземними мовами та за необхідності може надавати послуги перекладу під час проведення заходу.

Книжки – люди різного походження, соціального статусу, запрошені до участі в «живій бібліотеці» для того, щоб розповісти свої історії групам Читачів.

Читачі – учні шкіл або студенти вищих навчальних закладів, запрошені для спілкування з Книжками.

Типологія «живої бібліотеки»:

- Стандартом вважається «літній варіант», коли захід можна проводити на відкритому повітрі. Спілкування «книг» і «читачів» може відбуватися на лавках парку, а коли «читачів» стане надто багато, і всім місця не вистачить, бесіда може перейти просто на траву.
- У холодну пору року доречний «зимовий варіант», коли захід проводиться в приміщенні. Важливо, щоб приміщення не було темним. Варто проводити захід в стандартній бібліотеці або інших молодіжних культурно-суспільних місцях.
- Можливі й інші типи «живої бібліотеки», наприклад, мобільний. В цьому випадку постійні «книжки» переїжджають з міста в місто, де їх «читають» місцеві «читачі». Цей варіант особливо ефективний при проведенні

14- 17 років

до 30 хв

«живих бібліотек» в невеликих містах, жителі яких можуть не зважитися стати «книгою» і обнародувати конфіденційну інформацію про себе.

- Ще один тип «живої бібліотеки» – онлайнний. Він передбачає віртуальне «читання»: «книга» і «читач» спілкуються в чаті або на блогах.

Критерії відбору «книг»

Далеко не кожна людина може стати «книгою». По-перше, вона має бути комунікабельною, вміти гарно викладати свою думку. По-друге, щоб стати «книгою», кандидат повинен:

- бути зрілою, відповідальною особою, що має бажання розповідати стороннім людям про свій статус і досвід об'єктивно й інколи критично;
- чітко розуміти сенс назви «книги», якою він може стати;
- бути готовим відповідати на некоректні питання, не хвилюватися з цього приводу, вміти спокійно пояснити свою точку зору;
- бути готовим відповідати на одні й ті ж самі питання;
- цінувати власні погляди, вміти вчасно сказати: «Стоп!» або «Я не відповідатиму!» у відповідь на грубі, нетактовні питання;
- бути готовим завершити бесіду, якщо відчує дискомфорт або небезпеку;
- готовий НЕ СТАТИ «бестселером» (не виключено, що дану «книгу» захочуть узяти всього декілька «читачів») і розуміє, що це ніяк не пов'язано з оцінкою його особистих якостей;
- бути готовим взяти участь в заході, призначеному на конкретний день;
- жити в тому місті, де проводиться «жива бібліотека» (якщо проект не передбачає компенсацію проїзду учасників з іншого міста).

Правила «живої бібліотеки»:

1. «Книгу» можуть взяти зареєстровані «читачі».
2. Зареєстрованим «читачам» послуги «живої бібліотеки» надаються безкоштовно.
3. Якщо «книга» «написана» мовою, якою Ви не володієте, «жива бібліотека» надасть Вам «словник».
4. Кожну «книгу» можна «почитати» лише один раз.
5. Якщо «книгу», яку Ви хочете «прочитати», вже узяв інший «читач», Ви можете зарезервувати її для себе на пізніший час або вибрати іншу.
6. «Книгу» можна «читати» не більше 30 хвилин. Час «читання» може бути продовжений (лише з попередньої згоди) за умови, що цю «книгу» не замовив хтось інший.
7. «Читач» згоден з тим, що «книга» може достроково завершити розмову у випадку, якщо той погано поводить з нею або ображає її.

Коментарі: У «Каталозі» бібліотеки можуть бути «живі книги» – представники різних маргінальних соціальних груп: чоловік, який відбув покарання у виправній колонії, трансгендер, мусульманин, міліціонер, ром тощо.

Джерело: Адаптовано за: Жива бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://labinlib.org.ua/method/jyva/index.php>.

